

JOSEP BENET, en La Desfeta I EL REDREÇ

Del 9 de novembre de 2024
al 26 de gener de 2025

Museu de Terrassa
Castell Cartoixa de Vallparadís

JOSEP BENET A TERRASSA

De Josep Benet, i sense por d'equivocar-nos, en podríem parlar com una de les personalitats més destacades i rellevants del segle XX a Catalunya. En molts moments prou influent, tal vegada incòmode com hauria de correspondre en qualsevol intel·lectual lliure, guiat per l'ètica i la intel·ligència, el rigor, i per descomptat, la fidelitat al país.

“Josep Benet, en la desfeta i el redreç” l'exposició itinerant que ens arriba a Terrassa, produïda pel Museu Comarcal de Cervera, la seva vila nadiua, i l'Òmnium Cultural de la Segarra-Urgell, mostra d'una manera clara i a l'hora pedagògica, la seva llarga trajectòria en l'activisme, professional i polític. Una trajectòria que es lliurà al bé comú i col·lectiu del poble català, primer al servei d'una reconciliació necessària per la fractura causada per la Guerra Civil, i després per caminar vers un ideal de poble i d'una més que necessària unitat d'acció política, malgrat les dificultats i la manca d'entesa que això sempre produeix, en el passat i per descomptat també avui en dia.

Personatge polièdric, la necessitat de reconèixer la seva dilatada tasca professional, política i cívica en el redreç de Catalunya després de la desfeta de 1939, està fora de tot dubte: el seu activisme fou probablement el més eficient del catalanisme democràtic durant la llarga dictadura franquista. Mobilitzat amb la lleva del biberó, i ferit accidentalment per la metralla, acabada la guerra aviat formà part dels primers grups que es van comprometre a mantenir viva la catalanitat perseguida, i que anaren des de la reivindicació de les tradicions a l'acció política, passant

pel compromís amb la llengua i el manteniment de la consciència nacional. Des d'implicar-se al moviment sardanista i dels esbarts, a la fundació, amb altres, del primer grup de resistència catalanista a la Universitat. Des de la dinamització de l'acció de resistència catalanista amb tota mena d'accions, a treballar en la reconciliació dels catalans aprofitant les festes d'entronització de la Verge de Montserrat, com a pas necessari per recosir la unitat del poble català. És en aquestes circumstàncies que Benet va viure de primera mà, com a cap de la secretaria de la comissió que organitzava les festes de l'entronització de la Maredeu, l'atac a la seu terrassenca de la dita comissió, al carrer de Sant Pere, i del que aquesta exposició també se'n fa ressó.

En l'objectiu de conèixer millor la seva figura, en el reconeixement al llarg i ininterromput camí recorregut per aconseguir un país nacionalment i socialment compromès, i en el repte de sentir-nos interpel·lats encara avui pel seu llegat, des d'una mirada patriòtica i progressista, plantegem aquesta mostra dedicada a Josep Benet, en la seva fidelitat a Catalunya, la perseverança en la resistència cultural i política, i en la defensa i reivindicació de la unitat d'acció política.

Gràcies a les persones i entitats que l'han fet possible, i esperem que ajudi, en la seva mesura, a comprendre una mica millor la nostra història recent.

JORDI BALLART I PASTOR
Alcalde de Terrassa

TENIR MEMÒRIA

Presentar “Josep Benet, en la desfeta i el redreç” a Terrassa és un acte de responsabilitat i també de justícia. Aquesta mostra que ara acollim a la nostra ciutat, produïda pel Museu Comarcal de Cervera i l'Òmnium Cultural de la Segarra-Urgell, ens acosta a la vida i la trajectòria política i professional d'una de les figures més rellevants del nostre país, sobretot en els anys de la transició i els primers del període democràtic, i des de les diferents facetes com a activista catalanista, confessional o progressista, lligades amb els principals esdeveniments històrics de la segona meitat del segle XX a Catalunya.

Amb accions com aquesta, l'Ajuntament desenvolupa la seva tasca de difusió i promoció dels valors democràtics i de reivindicació nacional, en aquest cas a través d'un dels seus principals protagonistes. I fer-ho mitjançant activitats com aquesta, és cabdal per acostar a les noves generacions de terrassenques i terrassencs les fites de la nostra història recent, fent palès la doble repressió soferta durant la llarga nit de la dictadura franquista: la política però també la cultural.

Volem que aquesta exposició arribi al màxim possible de persones interessades, però sobretot a la joventut, que serveixi per conèixer però també per reflexionar i per generar unes inquietuds i una empenta per seguir l'empeny de tots aquells que, com en Josep Benet, ens han assenyalat el camí.

MONTSERRAT CAUPENA I MAS

**Regidora de Memòria Democràtica
de l'Ajuntament de Terrassa**

I GL REDREG?
GU LA DGEFT 2
BENET,
JOSEP

JOSEP
BENET,
en La Desfeta
I EL REDREÇ

La vida de Josep Benet és un viu resum de la història de Catalunya de la segona meitat del s. XX. En l'esperança i en la desfeta, i en el camí i objectiu del redreç com a poble des d'una idea primigènia de superació de la fractura social que provocà la guerra.

En l'horitzó, com un sol poble, una idea total de país i de país normal. I en cada iniciativa, sovint en clandestinitat, una acció de resistència i d'obstinada aposta per la unitat d'acció.

Des de l'autoexigència, el compromís i la responsabilitat, la seva vida es convertí en un acte continuat i sostingut en el temps, de reconstrucció del catalanisme i de recuperació de les llibertats democràtiques i dels drets socials.

BENET,
HISTORIADOR

Josep Benet sempre deia que si ell hagués estat francès, no hauria d'haver dedicat el seu temps a redactar llibres d'història, perquè trobaria escrits i publicats gairebé tots els que hauria necessitat llegir. Des de la darrereria dels anys quaranta del segle passat, el coneixement del nostre passat històric, doncs, se situà com un dels objectius que calia abordar.

Deixeble de Jaume Vicens Vives, comprovà les mancances pel que fa a la producció historio - gràfica amb mirada nacional catalana. Això el va portar a escriure història de Catalunya per necessitat i compromís, però també perquè veia en el coneixement del nostre passat una manera d'intervenir en el present. Sense l'escalf ni la complicitat de la Universitat, ho dugué a terme de manera no professional durant molts anys fins que, finalment, ho pogué desenvolupar des de la direcció del Centre d'Història Contemporà - nia de Catalunya, organisme que ell considerava clau per dotar, també al Parlament, d'una eina imprescindible per fer política a Catalunya. Com a director, promogué centenars d'estudis de base i monografies com a pas previ i necessari per a una història més general i concloent, al costat del seu altre gran projecte: el Cost humà de la Guerra Civil. Per aquesta raó, i enmig del debat sobre la memòria històrica, tingué sempre

molt clar que la millor manera de recuperar-la era promovent la recerca històrica: “sense recerca no hi ha memòria” -deia.

Així doncs, com a historiador, però també com a editor i promotor editorial, cercà omplir de contingut els buits historiogràfics que havien deixat quaranta anys de dictadura, però també una Universitat a voltes acomplexada en la mirada nacional de les seves investigacions. Preocupat per l'estudi del moviment obrer i per la repressió de la catalanitat per part del règim franquista, desenvolupà magistralment el concepte de genocidi cultural per refermar-se en un llarg i sostingut atac i persecució a la llengua i cultura catalanes, i la idea d'una persecució política total amb l'anàlisi de les cinc sentències de mort: Lluís Companys, Carles Rahola, Domènec Latorre, Manuel Carrasco i Formiguera, i Joan Peiró.

BENET,
ACTIVISTA

Deia l'historiador Josep Fontana que Josep Benet no era d'aquella mena de catalans que "...arborava les banderes l'onze de setembre i les torna a desar el dotze, fins a l'any vinent, com si ja haguessin complert amb el seu deure". En el compromís amb la catalanitat i amb una idea total de país, i de país normal, com a actor principal o per delegació, impulsà innumbrables accions de resistència política, cívica i cultural enfront la dictadura franquista.

Constata la necessitat d'enllaçar el passat amb el present, a voltes recorrent a referents de la catalanitat com Maragall o Rovira i Virgili, i s'obstina en la reconciliació entre catalans després de la fractura causada per la Guerra Civil, com a pas obligat per a una més que necessària unitat d'acció. Al costat, la internacionalització de la causa catalana i la idea de suplència cultural i lingüística, associada a l'exemple i sacrifici de tants catalans de l'interior i l'exili que no havien perdut, o havien recuperat, la fe en el país.

Al servei de l'objectiu de represa, el trobem immers en iniciatives de l'àmbit cultural i cívica com el ressorgiment del moviment sardanístic i dels esbarts dansaires a l'impuls de la Nova Cançó (1958), passant per cursos de català i

conferències sobre història de Catalunya clandestins. Proposà les Jornades d'Estudis sobre la Cultura Catalana a l'Ametlla del Vallès (1966) per avaluar la seva situació i plantejar un programa d'actuació de defensa i promoció, la campanya sobre el "Català a l'escola" que promogué Òmnium Cultural (1968), sense oblidar la creació de diversos projectes editorials al servei de la llengua, cultura, història i pensament, entre els quals destacaren les Edicions Catalanes de París (1969).

En l'acció política, remarcuem les bones relacions amb el moviment nacionalista basc i intel·lectuals de l'Estat espanyol, el seu paper en les vagues de tramvies de 1951 i 1957, l'organització de la campanya de la "P" de protesta i contra el director de La Vanguardia Española (1959), la campanya internacional per salvar l'activista llibertari Jordi Conill (1962) o les famoses declaracions a Le Monde de l'abat Escarré (1963). També va impulsar la campanya "Volem Bisbes Catalans" (1966) i és prou coneguda la seva participació en la constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (1966), detonant de la creació dels organismes unitaris d'oposició al franquisme com la Taula Rodona o l'Assemblea de Catalunya.

BENET,
ADVOCAT

Josep Benet inicià el 1942 els seus estudis a la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, que acabà el 1948. Ho hagué de compaginar amb el treball, i ho volgué combinar amb les primeres activitats i organitzacions de resistència al règim franquista. El 1947 havia entrat a formar part del Col·legi d'Advocats de Barcelona i des de mitjan 1952 començà a exercir la professió al costat de Maurici Serrahima al seu despatx del carrer Petritxol, després d'uns anys d'incertesa en el terreny professional, econòmic, i també resistencial.

En aquesta faceta, Josep Benet posà també la professió en la lluita per la democràcia, les llibertats nacionals i la justícia social. Com rebla Jordi Amat: "Tenia clar que la incapacitat del catalanisme històric per integrar la massa obrera era una falla a la qual calia posar remei si es volia fer dels catalans un sol poble".

La detenció de l'històric polític comunista Joan Comorera, al costat de la seva esposa, Rosa Santacana, i de Ferran Canyameres, feu fer un gir inesperat a la seva activitat professional. La defensa de Rosa Santacana canvià per sempre la percepció del Benet advocat, bo i situant-lo en els llocs de referència de la lluita antifranquista de defensa d'activistes i opositors al

règim, en consells de guerra, en procediments davant la jurisdicció ordinària o davant del Tribunal d'Ordre Públic (TOP), i en expedients que imposaven sancions econòmiques, en virtut de la Llei d'Ordre Públic o de la Llei de Premsa.

L'estratègia d'aquell "abogado de diversos dirigentes comunistas, separatistas y anarquistas" -que resa una de les seves fitxes policials-, era posar en contradicció i evidència el sistema jurídic sobre el qual se sustentava el règim franquista des d'una astuta i meticulosa línia expositiva de defensa que li valgueren un gran prestigi i protagonisme dins la professió: la defensa d'acusats antifranquistes com a coartada per atacar el règim franquista. Amb intel·ligència, coratge i valentia, sí; però també sense obtenir-ne cap rèdit econòmic, sinó més aviat a l'inrevés "...creo que es mi deber comunicarle que mi situación económica es completamente nula y que en caso de que aceptase usted mi defensa solo podría pagarle una vez esté en libertad y trabajando".

BENET,
POLÍTIC

En la immediata postguerra participà a l'interior en la reconstrucció d'Unió Democràtica de Catalunya. No obstant això, deixà el partit al cap de poc. L'instrument no li servia per portar a terme el seu objectiu de resistència política, i de recuperació de les llibertats democràtiques i l'autonomia. Així, des d'una posició independent, dedicà bona part de la seva acció a treballar per construir un moviment unitari i transversal de forces democràtiques i nacionals oposades a la dictadura, que es materialitzaria anys més tard amb la creació de la Taula Rodona i de l'Assemblea de Catalunya, i hauria pogut tenir un colofó millor si hagués estat possible el govern de concentració nacional que anhelava als inicis de la primera legislatura de la Catalunya autònoma. Anys més tard, no s'estava de recordar que "... haver treballat sempre per la unitat del poble de Catalunya havia estat una de les majors satisfaccions de la seva vida".

El seu pensament polític el trobem elaborat en les primeres hores de la llarga nit franquista, el 1944, a manera de ponència política a redós del Front Universitari de Catalunya (FUC). Quinze anys més tard d'aquell primer document, n'actualitzà el contingut a "La desfeta i el redreç". Alguns dels conceptes que hi

desenvolupa són aportacions clau en la doctrina del catalanisme polític.

Des d'un possibilisme realista, no entenia la política sense un compromís ètic, i de fidelitat i servei al poble català. "Si Benet es catalanista, el catalanismo debe ser bueno" -deien en la perifèria obrera, o com ser capaç de fondre en "un sol poble", lluita nacional i lluita social. Per tot això, i per tota la seva trajectòria resistent, els vots li van ploure d'arreu l'any 1977 encapçalant la candidatura al Senat "Entesa dels Catalans".

En els darrers anys, polític com era, no deixà d'insistir en la necessitat d'evitar caure en el cofoisme i acceptar una realitat com a poble que distava molt de ser normal, i amb un cert punt d'amargor, es lamentava de no poder continuar sent útil a la política del país mentre suportava un oblit més que injust.

JORDI OLIVA

Comissari de l'exposició

